

બ્રહ્માંડ પંચ તત્ત્વનું બનેલું છે.

માનવ શરીરમાં
પાણીનું પ્રમાણ

૧૦૦ %

૭૫ %

૦ %

મગજ
૭૫ ટકા

અસ્થિ
૨૨ ટકા

કિડની
૮૩ ટકા

સ્નાયુઓ
૭૫ ટકા

લોહી
૮૩ ટકા

જળસંપત્તિ વિભાગ
ગુજરાત સરકાર

અઠાસો વર્ષ પહેલાં પાણીના જેટલા જથ્થાનું પૃથ્વી ઉપર અસ્તિત્વ હતું તેમાં કોઈ વધારો થયેલ નથી. ગ્લોબલ વોર્મિંગના કારણે વરસાદનું પ્રમાણ ઘટ્યું છે. પૃથ્વી ઉપરના સમગ્ર જળના માત્ર ૦.૦૦૭ ટકાથી પણ ઓછું પાણી પીવા માટે ઉપલબ્ધ છે.

જળ વપરાશ
છ ગણો વધ્યો છે

૨૦મી સદીમાં વિશ્વની વસ્તી ત્રણ ગણી થઈ ગઈ છે.

એમ કહેવાય છે કે
આપણે કુદરતી
તેલ કરતાં પાણી વહેલું
ખલાસ કરી નાખીશું

ગુજરાત રાજ્યની વસ્તી ૨૦૨૦ સુધીમાં સવા સાત કરોડ થવાની સંભાવના છે. નર્મદાના જળથી અઠી કરોડ લોકોને પીવાનું પાણી આપી શકાય તેમ છે.

જળસંપત્તિ વિભાગ
ગુજરાત સરકાર

આપણે પાણી કેટલું વાપરી જઈએ છીએ ?

બ્રશ કરતી વખતે
નળ ચાલુ રાખવાથી
૧૬ લીટર પાણી
વપરાય છે.

નળ બંધ રાખીએ તો
એક લીટર પાણી વપરાય

વોશીંગ મશીન એક વાર
ચલાવવાથી ૧૫૨ લીટર
પાણી વપરાય છે.

સંડાશ ફ્લશ કોક વડે
ફ્લશ કરવાથી
૧૪ લીટર પાણી વપરાય છે.

પાણીની ડોલ વડે ફ્લશ
કરવામાં આવે તો ૩ થી ૪
લીટર પાણી વપરાય છે.

દસ મિનિટ શાવર
ચાલુ રહેવાથી ૧૯૦ લીટર
પાણી વપરાઈ જાય છે.

જળસંપત્તિ વિભાગ
ગુજરાત સરકાર

આપણા રોજીંદા વપરાશમાં પાણી

ચા / કોફીનો
એક કપ =
૧૪૦ લિટર

૧ જોડી બૂટ =
૪૦૦૦ લીટર

૧ કિલો ઘઉં
= ૭૫૦ લીટર

એક શર્ટ =
૨,૭૦૦ લિટર

૧ કિલો ચોખા
= ૩૦૦૦
લીટર

૧૦૦ ગ્રામ
ચોકલેટ =
૨,૪૦૦ લિટર

એક કિલો
ખાંડ =
૧,૫૦૦
લિટર

૧ ટન લોખંડ = બે
લાખ સાડત્રીસ હજાર
લીટર

એક કિલો
શાકભાજી =
૧૮૦ લિટર

૧૨ કલાક વીજ
ઉત્પાદન -- ૬૦
લીટર

૧ કારનું ઉત્પાદન
= દોઢ લાખ લીટર

જળસંકટ બનશે મહાસંકટ

ફેક્ટ ફાઇલ

- દુનિયામાં ૧.૨૦ અબજ લોકોએ દરરોજ પાણી માટે સંઘર્ષ કરવો પડે છે.
- ૨૦૩૦ સુધી દુનિયાના ૪૭ ટકા લોકો જળસંકટવાળા વિસ્તારોમાં રહેતા હશે.
- ૨૦૩૦ સુધી કૃષિ માટે આજની સરખામણીએ વધુ ૧૩ ટકા પાણીની જરૂર પડશે.
- ૨૦૨૦ સુધી વરસાદ પર આધારિત કૃષિ ઉત્પાદન ૫૦ ટકા વધી જશે.
- ૨૦૨૫ સુધી ભારતમાં પાણીની માંગમા ૭૯૦૦ કરોડ લિટરનો વધારો થઈ જશે.
- ૨૦૩૦ સુધી હિમાલયથી મળતા પાણીના પ્રમાણમાં ૨૦ ટકા જેટલો ઘટાડો થઈ શકે છે.

૨૦૧૦

૮૦ ટકા પાણી
ભૂગર્ભ જળ
ભંડારમાંથી
ખેંચવામાં
આવે છે.

૨૦૩૫

૬૦ ટકા
ભૂગર્ભ જળ
ભંડાર ખલાસ
થઈ જશે.

આંકડા ક્યુબિક કિલોમીટરમાં ભારતના છે.
(૧ ક્યુ. કિમી = ૧૦૦ અબજ લિટર)

૧૯૯૭

૫૭૫ ઉપલબ્ધતા
૬૨૫ માંગ

૨૦૧૦

૫૫૦ ઉપલબ્ધતા
૭૦૦ માંગ

૨૦૨૫

૩૭૫ ઉપલબ્ધતા
૭૨૫ માંગ

૨૦૫૦

૪૦ ઉપલબ્ધતા
૧૨૨૫ માંગ

જળસંપત્તિ વિભાગ
ગુજરાત સરકાર

જળ સમસ્યા

કેટલાય દેશોમાં વધુ પડતા
ખેંચાણને કારણે ભૂગર્ભ જળ
લગભગ ખલાસ
થઈ ગયું છે.

આપણો પાણીનો પ્રશ્ન
ઝડપથી ભૂખનો પ્રશ્ન
બનતો જાય છે.

ઊંડી ઉતરી ગયેલ
ભૂગર્ભ જળસપાટીના કારણે
પાકનું ઉત્પાદન ઘટે છે...
જેથી અનાજની વધુ અછત
અને ઉંચા ભાવો સર્જાય છે.

પાણી અંગે નવેસરથી વિચારવાનો
સમય પાકી-ગયો છે.

આધુનિક પદ્ધતિ અને ટેકનોલોજીથી

ખેડૂતો ૧૦ થી ૫૦ ટકા જેટલી પાણીની
જરૂરિયાત ઓછી કરી શકે તેમ છે.
ઉદ્યોગ ૪૦ થી ૯૦ ટકા અને શહેરો ૩૦ ટકા

ઓછું વાપરો, વધુ બચાવો.

જીવનધોરણની ગુણવત્તાનો ભોગ
આપ્યા વિના આ થઈ શકે તેમ છે.

જળ બચાવો, જીવન બચાવો.

જળસંપત્તિ વિભાગ
ગુજરાત સરકાર

